

Cirkulärnr: 16:31
Diariernr: 16/03072
P-cirknr: 16-2:18
Nyckelord: AD, kollektivavtal, förhöjd ersättning, RiB,
Handläggare: Christina Madfors
Avdelning: Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Sektion/Enhet: Arbetsrättssektionen
Extern medverkan: ---
Datum: 2016-05-26
Mottagare: Kommunstyrelsen
Landstingsstyrelsen
Regionstyrelsen
Medlem i Pacta
Arbetsgivarpolitik
Rubrik: Arbetsdomstolens dom 2016 nr 26, fråga om beräkning
av den förhöjda ersättningen
Ersätter:
Bilagor: AD 2016 nr 26

P A C T A

CIRKULÄR 16:31

Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Christina Madfors

Nyckelord: AD, kollektivavtal, förhöjd
ersättning, RiB

Kommunstyrelsen
Landstingsstyrelsen
Regionstyrelsen
Medlem i Pacta
Arbetsgivarpolitik

Arbetsdomstolens dom 2016 nr 26, fråga om beräkning av den förhöjda ersättningen

Arbetsdomstolen (AD) har meddelat dom mellan Brandmännens Riksförbund (BRF) och Vännäs kommun. Målet har gällt om den förhöjda ersättningen (ob-ersättningen) i kollektivavtalet RiB 12 och RiB 13 ska utges som hel timme eller för faktiskt arbetad tid vid larm på kvällar, nätter och helger. AD fastställer att ob-ersättningen ska utges som hel timme.

Bakgrund

Vännäs kommun ändrade sin beräkning av ob-ersättningen till beredskapsbrandmännen efter kontakt med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Ändringen innebar att ob-ersättningen betalades ut för faktiskt arbetad tid och inte som tidigare för hel timme vid larm på kvällar, nätter och helger. Tvist uppkom mellan BRF och Vännäs kommun om ob-ersättningen omfattades av meningen ”Påbörjad timme ska räknas som hel timme.” i Bilaga 1 § 8 punkt 2 i avtalet. Parterna var däremot ense om att varje påbörjad timme ska räknas som hel timme när det gäller grundbeloppen. Parterna var även ense om att både grundbeloppen och ob-ersättningen utges fr.o.m. tidpunkten för larm till dess vederbörande chef förklarar tjänstgöringen avslutad.

Efter lokal och central tvisteförhandling ansökte BRF om stämning på Vännäs kommun och yrkade ekonomiskt skadestånd till de i målet berörda beredskapsbrandmännen och allmänt skadestånd till BRF med 100 000 kronor samt ränta på beloppen. Vidare framställdes yrkande om att AD skulle fastställa att påbörjad timme ska räknas som hel timme även omfattar den förhöjda ersättningen om den påbörjade timmen påbörjas under någon av de tider som anges i bestämmelsen.

Kommunen bestred yrkandena men vitsordade yrkade belopp till berörda beredskapsbrandmän samt sättet att beräkna ränta.

**Pacta – arbetsgivarorganisationen med kommunala avtal
för kommunala bolag och kommunalförbund.**

Arbetsdomstolen

AD konstaterar att historiskt sett har storleken på ob-ersättningen beräknats utifrån en timersättning och timersättning har betalats utöver faktiskt arbetad tid. AD konstaterar även att bestämmelsen om när ob-ersättningen utges finns angiven i samma stycke som bestämmelsen om för vilken tid grundbeloppen ska utges. Avtalsbestämmelsens utformning (ordalydelse) talar därför för att ob-ersättningen ska utges för hel påbörjad timme.

Enligt AD framstår arbetsgivarsidans ståndpunkt inte som osannolik mot bakgrund av att nuvarande lydelse av avtalsbestämmelsen i RiB 13 fick sin utformning år 1980 och att syftet med ändringen i avtalsbestämmelsen var att ersättningen för obekväm arbetstid mer skulle likna ersättning för obekväm arbetstid enligt det centrala kollektivavtalet Allmänna bestämmelser som enligt huvudregeln utges för faktiskt arbetad tid.

AD konstaterar att det inte finns någon utredning i målet som visar vad som ska ha sagts vid avtalsförhandlingarna 1980 när den tvistiga avtalsbestämmelsen fick sin utformning. Vidare konstateras att SKL inte har före den uppkomna tvisten redovisat sin inställning på ett tydligt sätt för BRF. Till detta kommer att de allra flesta räddningstjänster i landet tillämpar bestämmelsen på det sätt som BRF gjort gällande.

Med beaktande av omständigheterna i målet fastställer AD att den förhöjda ersättningen ska utges som hel timme om den påbörjade timmen påbörjas under någon av de tider som anges i RiB Bilaga 1 § 8 punkt 2.

Vännäs kommun förpliktas att betala yrkad ersättning till beredskapsmännen med sammanlagt 13 247 kronor och ett allmänt skadestånd med 40 000 kronor till BRF samt att betala motpartens rättegångskostnader.

Kommentar

Tvistefrågan i målet hade inte tidigare, dvs. innan tvisten uppstod i Vännäs kommun, varit föremål för diskussioner mellan de centrala avtalsparterna SKL/Pacta och BRF. Frågan hade inte heller berörts vid andra centrala tvisteförhandlingar eller vid partskontakter i övrigt. Några kontakter i nu aktuellt avseende hade inte heller förevarit mellan SKL/Pacta och Svenska Kommunalarbetareförbundet respektive Vision.

Med anledning av att Vännäs kommun hade följt SKL:s tolkning av avtalet, kom målet därför att handla om vad SKL och BRF egentligen avsett med den tvistiga bestämmelsen.

Utgångspunkten vid tolkningen av ett kollektivavtal är att det i första hand är parternas gemensamma avsikt vid avtalets ingående som bestämmer dess innehåll. Av intresse är därför vad parterna var överens om i samband med att den tvistiga avtalsbestämmelsen kom till. I målet har ingen av förhandlarna som företrädde arbetsgivar- eller arbetstagar sidan vid avtalsförhandlingarna år 1980 kunnat höras, varför det inte har varit möjligt att få fram vad som ska ha sagts vid avtalsförhandlingarna. Någon annan utredning har inte heller lagts fram som fastställer en gemensam partsavsikt hos

SKL/Pacta och BRF. AD kom därför att tillämpa de tolkningsregler som är allmänt gällande i kollektivavtalstvister för att fastställa innebörden av den tvistiga bestämmelsen. De tolkningsregler som är aktuella i målet är; avtalets ordalydelse, avtalshistoriken och hur bestämmelsen har tillämpats.

Avtalets ordalydelse och avtalshistoriken har inte talat till arbetsgiversidans fördel. En annan omständighet som haft betydelse vid tolkning av kollektivavtalet är hur bestämmelsen har tillämpats av medlemmarna. De allra flesta, om än inte alla, räddningstjänster har tillämpat bestämmelsen på det sätt som BRF har gjort gällande är det rätta. Mot detta ska ställas att SKL och tidigare Svenska Kommunförbundet sedan 1990-talet i sin rådgivning har informerat om vilken tolkning som arbetsgiversidan ansett har varit den rätta.

Domens betydelse för tillämpningen av RiB 15

Genom RiB 15 kvarstår tvistefrågan hur ob-ersättningen ska beräknas för den *första* timmen. Domen har därför betydelse för tillämpningen av avtalet endast i denna del. Som en konsekvens av detta innebär det att för den *första* timmen ska ob-ersättningen betalas ut för hel timme om timmen påbörjas under någon av de tider som anges i bestämmelsen dvs. kvällar, nätter och helger. Grundbeloppet betalas ut som tidigare för varje påbörjad hel timme per insats efter larm.

Vad gäller för de *följande* timmarna framgår det av RiB 15 Bilaga 1 § 10 punkt 2 att både grundbeloppet och ob-ersättningen ska betalas ut enbart för faktiskt arbetad tid.

Det nämnda kan belysas med följande två exempel.

Exempel 1

Larmet går onsdag kl. 18.50 och tjänstgöringen förklarar avslutad kl. 22.10 samma dag.

Första timmen (18.50–19.50)	239 kr + inget påslag
Följande timmar (19.50–21.50)	156 kr * 2 timmar + 50 % * 2 timmar
(21.50–22.10)	52 kr för 20 minuter + 50 % för 20 minuter

Förklaring Då larmet går före kl. 19.00 utges för *första* timmen endast helt grundbelopp med 239 kronor och ingen ob-ersättning. Detta med anledning av att den påbörjade timmen inte har påbörjats mellan kl. 19.00–06.00. För de *följande* timmarna utges både grundbeloppet och ob-ersättning för faktiskt arbetad tid. Det innebär att för tid mellan kl. 19.50–21.50 utges 156 kronor plus ob-ersättning per timme. För den sista påbörjade timmen (21.50–22.10) utges grundbeloppet och ob-ersättningen endast för 20 minuter för respektive kompensation.

Exempel 2

Larmet går måndag kl. 05.20 och tjänstgöringen förklaras avslutad kl. 06.50 samma dag.

Första timmen (05.20-06.20) 239 kr + 50 % * 1 timme

Följande timme (06.20-06.50) 78 kr + inget påslag

Förklaring För första timmen utges helt grundbelopp med 239 kronor och ob-ersättning med 50 procent i och med att den påbörjade timmen har påbörjats mellan kl. 19.00–06.00 dvs. i detta fall kl. 05.20. För den följande timmen (06.20–06.50) utges grundbeloppet för faktiskt arbetad tid som uppgår till 30 minuter. Inget påslag för ob-ersättning då den påbörjade andra timmen inte har påbörjats innan kl. 06.00.

Skillnaden mellan exemplen är att i exempel 1 där går larmet *innan* tiden för när ob-ersättningen börjar utges och då utbetalas ingen ob-ersättning för den första timmen medan i exempel 2 där går larmet *under* den tid då ob-ersättningen utges vilket får till följd att ob-ersättning betalas ut för hela den första timmen även om larmet förklaras avslutad efter kl. 06.00.

Information om RiB 15 har lämnats i cirkulär 15:22 (BRF), 15:26 (Vision) och 16:9 (Kommunal).

Frågor med anledning av innehållet i detta cirkulär besvaras av Christina Madfors på arbetsrättssektionen och Jan Bergström på förhandlingssektionen.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för arbetsgivarpolitik

Sophie Thörne

Christina Madfors

Bilaga:
AD 2016 nr 26